

Zadovoljstvo studenata edukativnim putovanjem u Istru

Students' satisfaction with the educational trip in Istria

¹Kristina Pajkr, ²Tihana Starc

^{1,2}Visoka škola za menadžment i dizajn Aspira
Domovinskog rata 65, 21000 Split

¹kristina.pajkr@aspira.hr; ²tihana.starc@aspira.hr

Sažetak: *Preddiplomski stručni studij Međunarodnoga menadžmenta u hotelijerstvu i turizmu – smjer Gastronomija Visoke škole za menadžment i dizajn Aspira obuhvaća kolegije iz područja hotelijerstva, ugostiteljstva, ekonomije, menadžmenta, enologije te same gastronomije. Prema nastavnom planu kolegija Međunarodni menadžment gastronomije i tehnologije hrane i pića predviđeno je upoznati studente s gastronomskom ponudom različitih hrvatskih regija te njihovim modernim kulinarskim trendovima. U okviru kolegija za studente organizirano je edukativno putovanje u Istru.*

U ovom radu ispituje se zadovoljstvo studenata usvojenim praktičnim znanjima na edukativnom putovanju kao sastavnom dijelu studija. Sastavljena je fokus grupa u kojoj su ispitani stavovi studenata o prednostima usvajanja praktičnoga znanja na edukativnom putovanju i značaj edukativnoga putovanja u njihovom visokoškolskom obrazovanju. Također ispitano je mišljenje studenata o utjecaju edukativnoga putovanja na njihovu razinu samostalnosti u radu te snalaženje u novim (prirodnijim) okolnostima učenja i nastave. U radu su predstavljeni rezultati istraživanja te su oni potvrdili pretpostavku zadovoljstva studenata usvojenim praktičnim znanjem ovakvim vrstama edukativnih studijskih putovanja. Na osnovu informacija prikupljenih u radu iznijet će se sve prednosti edukativnoga putovanja i njegovoga utjecaja na brzinu usvajanja znanja, uzevši u obzir da je materija izlagana u stimulativnom ozračju i autohtonom okruženju. Studentima je na ovakav način pružena mogućnost usvajanja znanja od stručnjaka iz različitih područja te se pokazalo da su studenti nakon ovakvoga iskustva inspirirani za daljnji rad i studiranje.

Ključne riječi: *edukativno putovanje, turizam, gastronomija*

Summary: *The undergraduate professional study program of International Hospitality and Tourism Management - majoring in Gastronomy on Aspira College of Management and Design includes courses in the field of hospitality, catering, economics, management, oenology and gastronomy itself. According to the curriculum of the course International Management of Gastronomy and Food and Beverage Technology, it is planned to acquaint students with the gastronomic offer of different Croatian regions and their modern culinary trends. As part of the course, an educational trip to Istria was organized for students.*

This paper examines students' satisfaction with the practical knowledge acquired during the educational trip which is an integral part of their studies. A focus group was set up where students' attitudes about the benefits of acquiring practical knowledge on an educational trip and the importance of an educational trip in their higher education were examined. Furthermore, this paper examines students' opinion on the impact of educational travel on their level of independence in work and coping in new (more natural) circumstances of learning and teaching. The paper presents the results of the research and they confirmed the assumption of student satisfaction with the acquired practical knowledge of these types of educational study trips. According to the information acquired in this paper, all the advantages of the educational journey and its impact on the speed of knowledge acquisition will be presented, having in mind that the material is exhibited in a stimulating atmosphere and indigenous environment. In this way, students were given the opportunity to acquire knowledge from experts in various fields and they said that after this experience they were inspired to continue working and studying.

Key words: *educational trip, tourism, gastronomy*

1 . Uvod

Na početku ovog rada definirati će se učenje iskustvom i doživljajem te koje su prednosti takve vrste učenja. Također, prikazat će se kratak osvrt na edukativni turizam i njegove komponente. Navest će se razlozi zbog kojih edukativna putovanja olakšavaju proces učenja te kako ona dugoročno utječu na one koji uče. Nakon kratkoga osvrta na teoriju, u radu će se najveći naglasak staviti na istraživanje zadovoljstva studenata edukativnim putovanjem u Istru.

Sastavljena je fokus grupa studenata preddiplomskoga stručnoga studija Međunarodnoga menadžmenta u hotelijerstvu i turizmu – smjera Gastronomija Visoke škole za menadžment i dizajn Aspira¹ koji su sudjelovali na edukativnom putovanju u Istru. Ispitani su stavovi studenata o prednostima usvajanja praktičnoga znanja na edukativnom putovanju i značaj edukativnoga putovanja u njihovom visokoškolskom obrazovanju. Istraživanjem se želi potvrditi zadovoljstvo studenata takvom vrstom putovanja kao i specifičnim načinom učenja koje ova vrsta putovanja donosi. Želi se ispitati kako na studente prilikom učenja utječe stimulativna i autohtona okolina koju ne mogu iskusiti ni u učionici, niti iz literature. Ispituje se također i zadovoljstvo studenata usvojenim znanjem koje su imali prilike dobiti od vrhunskih stručnjaka svojih područja. Studente će se ispitati smatraju li da će usvojeno znanje i vještine, kao i iskustvo kojega su dobili, utjecati na njihov daljnji profesionalni razvoj. Za kraj, ocijenit će sveukupni dojam o edukativnom putovanju i zanimljivosti učenja putem takvoga putovanja.

2 . Edukativni turizam

Iako postoje brojne definicije učenja i različiti načini za učenje u ovom radu najveća će se pažnja obratiti na proces učenja iskustvom i doživljajem. Jedna od definicija učenje objašnjava kao proces kojim iskustvo ili vježba proizvode promjene u mogućnostima obavljanja određenih aktivnosti (Zarevski, 2002.).

Znanje naučeno putem iskustva i vježbanja obavljanja određenih zadataka olakšava pojedincu da ga lakše reproducira u realnim situacijama na svakodnevnoj razini. Za samo učenje važna je i motivacija. „*Interes se u učenju javlja kao trajnija usmjerenost učenika na edukacijske sadržaje koje doživljava kao spoznajno vrijedne i praktično korisne pa ih, učeći ih, on ne samo brže usvaja i zadržava, nego i doživljava kao lake i ugodne*“ (Grgin, 1997., 167). Kada pojedinac pristupa učenju polazeći od vlastitih interesa za područje učenja, želje za

---

¹ U daljnjem tekstu će se rabiti skraćeni naziv tj. Visoka škola Aspira

razvijanjem svojih kompetencija i usavršavanjem svojih znanja, učenje mu ne predstavlja obvezu nego užitak u otkrivanju novih spoznaja.

Termin Edukativni turizam „*potječe iz engleskog naziva Educational travel*“ te označava segment turizma pri čemu putovanja imaju važnu edukativnu komponentu (Wood, 2001., 189). Razvio se iz „*rastućega trenda usvajanja novih znanja, ali i prenošenja znanja na druge, kao i poboljšavanja sposobnosti izvan učionica*“ (Croatia Link, 2022.).

Kalinowski i Weiler (1992., 17) navode da je: „*edukativni turizam prilika za istraživanje, iz prve ruke, prethodno odabranih mjesta, kako bi se kroz interakciju kvalificiranih poduka doživjelo nepoznato okruženje, ali bez tipičnog pritiska domaće zadaće i ispita koji karakteriziraju konvencionalno obrazovanje. To može uključivati posjete jednoj destinaciji, kao i trajati nekoliko dana ili nekoliko mjeseci*“. Putovanja mogu biti usko usmjerena na specifičan dio regije u kojem će pojedinac naučiti nešto novo o uskom području zanimanja. Prema Bodger i sur. (2006.) putovanja koja pojedinci odabiru zbog učenja prema kontekstu i prema ambijentu mogu se nazvati edukativnim turizmom. Za to navode primjer kako je posjet kulturnim mjestima koja imaju specifičnu arhitekturu te raznovrsna umjetnička djela puno učinkovitiji od čitanja literature i proučavanja slika o tom mjestu.

Putovanje u svrhu edukacije ili edukativni turizam nije samo želja za usvajanjem određenih znanja i vještina na lokacijama koje do sada osobe nisu posjetile. Tako Kalinowski i Weiler (1992., 17) navode da „*edukativni turizam može poslužiti u razne svrhe, kao što su: zadovoljavanje znatiželje o drugim ljudima, njihovom jeziku i kulturi; poticanje interesa za umjetnost, glazbu, arhitekturu ili folklor; inspiriranje i osvještavanje ljudi, briga o prirodnom okolišu, krajoliku, flori i fauni; ili produbljivanje fascinacije kulturno-povijesnim lokalitetima*“.

Prilikom edukativnih putovanja pojedinac je izravno i neizravno izložen raznim utjecajima okoline koji ga stimuliraju za učenje, kako na formalan, tako i na neformalan način učenja. „*Edukativno putovanje povećava sposobnost ljudi da uče o svijetu koji ih okružuje tako da ih poučava kako dekodirati mjesta vizualno, kako vidjeti odnose između mjesta i kako pronaći evoluciju društva i kulture*“ (Wood, 2001., 190).

Rad izvan škole motivira učenika za otkrivanje, istraživanje i stvaranje te je pogodan za timski rad, utječe na stvaranje kvalitetnih odnosa među učenicima. Učenikovo sudjelovanje i angažiranost u procesu učenja je bitno za uspješnost učenja i usvajanja znanja. Na taj način učenici stječu trajnija i primjenjivija znanja. Upravo takva iskustva iz izvorne stvarnosti i sudjelovanje u aktivnostima mogu biti snažan čimbenik motivacije i interesa učenika (Bognar i Matijević, 2002., prema Lukša i sur, 2014.).

3 . Zadovoljstvo studenata edukativnim putovanjem u Istri

Područje istraživanja ovoga rada su edukativna putovanja dok je tema samoga rada zadovoljstvo studenata edukativnim putovanjem u Istri. U radu se želi ukazati na važnost edukativnoga turizma u obrazovanju studenata.

Za potrebe rada sastavljena je fokus grupa unutar koje je proveden kratki intervju otvorenih pitanja s deset studenata (m/ž) preddiplomskog stručnoga studija Međunarodnog menadžmenta u hotelijerstvu i turizmu – smjera Gastronomija Visoke škole Aspira. Studenti su u okviru kolegija Međunarodni menadžment gastronomije i tehnologije hrane i pića išli na edukativno putovanje upoznavanja gastronomske i enološke ponude regije Istre. Na dvodnevno edukativno putovanje su išli u listopadu 2021.godine te su obilazili lokalitete poznate po specifičnim ponudama istarskoga podneblja. Uz posjet vrhunskim restoranima i upoznavanje gastronomske ponude regije, studenti su posjetili razne vinarije u kojima su imali prilike kušati vina istarskoga kraja. Također, imali su prilike naučiti nešto novo o ulju i kavi, ali i dovoljno

vremena za razgledavanje ostalih ponuda Istre. U nastavku se iznose neki od odgovora studenata na postavljena pitanja vezana za spomenuto edukativno putovanje.

U pitanju 'Smatrate li važnim edukativna putovanja u Vašem visokoškolskom obrazovanju? Ako da, obrazložite zašto su ona važna?' svi su se studenti složili kako su takva putovanja važan dio njihovoga studiranja. Jedan od studenata navodi: „*Edukativna putovanja su važna. Upoznavanje različitih regija Hrvatske, njihove gastronomije i kulture je bitno za studijski smjer koji studiram. Posjetili smo mjesta koja vjerojatno sami o svom angažmanu ne bismo posjetili nikada*“, dok drugi student nadopunjuje riječima: „*Edukativno putovanje veoma je važno jer tada možemo vidjeti praktični dio rada u stvarnom životu. Tako stječemo nova iskustva, isprobavamo nove stvari i obilazimo mjesta za koja do tada nismo ni znali.*“

U drugom pitanju traže se mišljenja studenata: 'koje su prednosti usvajanja praktičnoga znanja na edukativnom putovanju?' Studenti su u odgovorima na ovo pitanje navodili kako više slušaju i obraćaju pažnju na detalje kada se promjeni mjesto studiranja. „*Velika prednost je to što stručnjaci pokažu svoje znanje u matičnoj lokaciji*“ navodi studentica. „*Na taj se način puno lakše pamti gradivo, vidimo profesionalce kako obavljaju svoj posao i kako su usmjereni na goste.*“ Na taj način studenti imaju priliku postavljati pitanja tijekom cijelog procesa kuhanja, razmjenjivati mišljenja s predavačem te upijati korisne savjete o samoj izradi jela, ali i o ostalom poslovanju.

Studente se pitalo 'Kako doživljavate odnos pokazanoga i naučenoga na edukativnom putovanju u odnosu na isto u klasičnoj nastavi?' te 'Koliko ste zadovoljni usvojenim praktičnim znanjem na edukativnom putovanju?' „*Na edukativnom putovanju proživljavamo ono što učimo teoretski u nastavi.*“ „*Kada nam se nešto pokaže praktično vidimo da imamo dosta 'rupa' koje smo obrađivali u teoriji koje se mogu popuniti samo kroz praksu.*“ Po navedenim komentarima može se vidjeti kako ovakvim načinom učenja studenti mogu nadopuniti znanje stečeno kroz teoriju. Također je važno spomenuti kako je studentima lakše usvajati znanje te stjecati nove vještine ako ih sami moraju obavljati. „*Puno lakše zapamtim kad mi netko nešto pokaže i kada imam mogućnost sam to napraviti ili sudjelovati u izradi, nego kada samo čitam, učim iz knjige.*“ Naposljetku, nije zanemariva ni činjenica da je takav način učenja studentima interesantniji, izražavaju zadovoljstvo naučenim te su bolje zapamtili građu. „*Prednost dajem naučenom na putovanju jer je zanimljivije nego u učionici.*“

'Smatrate li da Vam je učenje olakšala činjenica da ste znanje usvajali u autohtonom okruženju regije o kojoj ste učili?' Autohtono okruženje u procesu učenja može imati presudnu važnost u samom procesu učenja. To potvrđuju i navodi studentica: „*Na putovanju smo radili s namirnicama koje su specifične za tu regiju (određeni morski plodovi) i od kojih nisu sve dostupne u našem mjestu studiranja.*“ „*Tako je, lijepo je biti u autohtonom okruženju i vidjeti kako određenu namirnicu iz toga područja uzgajaju samostalno te pretvaraju u gotov proizvod koji zatim koriste u svom objektu, također je bilo korisno naučiti kako koriste maksimum iz namirnica sa svog područja.*“

Na iduća pitanja 'Smatrate li da je znanje i iskustvo koje ste stekli na edukativnom putovanju utjecalo ili će utjecati na Vašu razinu samostalnosti u radu te snalaženje u novim okolnostima učenja i nastave?' te 'Koliko Vam je ovakav način edukacije pomogao u shvaćanju radnih obaveza koje vas čekaju nakon završetka studija?' studenti odgovaraju: „*Edukativna putovanja su mi važna jer obilazimo konkretne lokacije vezane uz naš smjer studiranja i upoznajemo se s poslodavcima i različitim gastronomskim objektima u kojima možemo vidjeti iz prve ruke kako pojedine stavke posla funkcioniraju.*“ „*Svakako mi je pružilo određene upute, kako bi mogla znati što je iz prakse pokazano kao uspješan način poslovanja, a što ne, te će mi kada krenem raditi u struci biti lakše donositi odluke.*“ „*Putovanje mi je pomoglo jer sada shvaćam da su moje radne obveze sveobuhvatne te ukoliko budem pokretala nešto svoje da će to zahtijevati puno odricanja.*“ Iz odgovora se vidi kako su nove okolnosti učenja djelovale

stimulativno na studente te da im je u takvom okruženju bilo lakše percipirati kako izgleda radni dan i radni proces njihove struke nakon studija.

Studenti su uz korisne savjete od predavača dobili i motivaciju za daljnji rad i usavršavanje znanja i vještina što se vidi po odgovorima na iduće pitanje. Na edukativnom putovanju ste se susreli s raznim stručnjacima iz radnog procesa (kuharima, sommelierima i sl.) – motiviraju li Vas izlaganja o njihovom uspješnom poslovanju za daljnje korake u Vašoj karijeri nakon završenoga studija? „Svi predavači i stručnjaci koje smo upoznali su bili jako motivirajući, a neki od njih i njihove priče su bili i veoma inspirativni.“ „Vidjela sam nove stvari koje su mi otvorile nove vidike, stvorila se nova ljubav prema npr. vinu i ulju koja se možda ne bi stvorila da nije bilo stručnjaka koji su prezentirali svoj rad, kako su do njega došli, s kojim su se sve problemima morali nositi i kako su uspjeli izgraditi svoju karijeru.“ „Naravno da su izlaganja bila korisna, a najviše mi se sviđjelo kada su govorili o problemima jer tada čuješ što te možda čeka kad kreneš raditi.“ Studentima je puno značilo čuti da su se i vrhunski stručnjaci morali nositi s određenim problemima i izazovima na putu svoje karijere te na koji način ih rješavaju.

Studenti su na kraju trebali ‘Ocijeniti zadovoljstvo učenja gastronomske ponude Istre na ovaj način ocjenom od 1 do 5 (1 – najniža ocjena, 5 – najviša ocjena)’. Ocjenu 4 dala su 2 studenta/ice, a ostalih 8 studenata/ica ovom načinu učenja dali su ocjenu 5.

Nakon izloženih odgovora studenata može se potvrditi da postoji značajan pozitivan utjecaj edukativnih putovanja na usvajanje znanja. Studenti su potvrdili da više i bolje nauče kada im se nešto praktično pokaže i kada oni to sami moraju izraditi, a na putovanju su imali više prilika u kojima su sami morali sudjelovati u procesima pripreme hrane te na taj način naučiti kako se određeno jelo radi. Takav način učenja studentima je bio iznimno zanimljiv te im je olakšao da zapamte naučeno. Na putovanju su imali priliku učiti u autohtonom okruženju koje se ne može replicirati na neko drugo mjesto ili u učionicu. Učenje se odvijalo na lakši, brži i zanimljiviji način naspram klasične nastave. Odgovori studenata sugeriraju da takvo iskustvo ostavlja veliki utjecaj na njih za njihov daljnji rad te im pomaže u stvaranju realnije slike o poslu kojeg će sutra oni obavljati. Studenti su edukativno putovanje naveli kao odličan oblik učenja te smatraju da bi takvih putovanja trebalo biti što više. Po njihovom mišljenju takva putovanja bi se trebala primjenjivati i na ostale predmete s kojima se oni susreću tijekom studija. Studenti su imali samo pozitivne ocjene za studijsko putovanje te vjeruju da će im ono ostati dugo u sjećanju.

4. Zaključak

Edukativno putovanje je zanimljiva tema koju bi svakako trebalo pomnije istražiti. Spoj usvajanja novih znanja, usavršavanja stečenih vještina na novom mjestu u poticajnoj radnoj sredini način je učenja koji bi svakom pojedincu bio zanimljiv i poželjan. Motivacija za učenjem na praktičan način isprepletena s uzbuđenjem zbog upoznavanju novoga mjesta tvori idealnu kombinaciju za trajno usvajanje znanja i za daljnju primjenu istoga. Prepoznavanje vrijednosti autohtonih proizvoda, upijanje savjeta osoba koje su dugo u određenom poslovanju, praktičan rad u regiji o kojoj su studenti dosad samo slušali nešto je što će dugo pamtiti.

Temeljem informacija prikupljenih u ovom radu može se tvrditi kako je ovakav način učenja studentima koristan i zanimljiv. Na taj način uče brže, proces učenja im je lakši, bolje pamte ono što su vidjeli i ono što su radili. Također je pozitivno što primjenjuju savjete koje su dobili na svoj trenutačni rad te ih žele usvojiti za svoju daljnju karijeru. Nameće se potreba za daljnjim istraživanjem koji bi se sve predmeti mogli uklopiti u edukativna putovanja kako bi se dodatno obogatili nastavni planovi i programi. Također, bilo bi poželjno istražiti i koliko edukativna putovanja mogu koristiti i u ranijoj dobi učenika u svrhu lakšega opredjeljenja za buduće zanimanje i razmišljanje o budućnosti.

Informacije iznesene u ovom radu mogu poslužiti svim nastavnicima i stručnim suradnicima koji sudjeluju u organizaciji nastave te rade na razvoju karijera učenika i studenata, kako bi im se olakšalo planiranje ovakvoga oblika nastave.

Literatura

1. Bodger, D.H.; Bodger, P.M.; Frost, H. (2006). Educational travel – Where does it lead?, Nottingham, Tourism and Travel Research Institute, University of Nottingham
2. Croatia Link, Turizam: definicija, nastanak, razvoj i podjela. https://croatialink.com/wiki/turizam:_definicija,_nastanak,_razvoj_i_podjela (11.03.2022.)
3. Grgin, T. (1997). Edukacijska psihologija, Jastrebarsko, Naklada Slap, str. 167
4. Kalinowski, M.K.; Weiler, B. (1992). „REVIEW: Educational Travel“. U: *Special Interest Tourism* (ur. Betty Weiler, Colin Michael Hall). Ujedinjeno Kraljevstvo, Belhaven Press, str. 15-26
5. Lukša, Ž., Žamarija, M., Dragić Runjak, T., Sinković, N. (2014). Terenska nastava prirode i biologije u osnovnoj školi. U: *Educatio biologiae* (ur. Ines Radanović), Vol. No. 1, Zagreb, Hrvatsko biološko društvo, str. 69-79
6. Wood, C., (2001). Educational tourism-special Interest Tourism: Contexts and Cases. Brisbane, John Wiley, str. 189-190
7. Zarevski, P. (2002). Psihologija pamćenja i učenja. Jastrebarsko, Naklada Slap